

BECOMING A DONOR, TYPES AND CONDITIONS OF ORGAN DONATION

Ravshanova Qorako'z Uchqun qizi

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi

Daminova Aziza Mamarizo qizi

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi

Abstract

Organ donation means giving your organ - or part of it - to someone who needs it to live. An organ transplant is a surgery to remove an organ from you and place it in someone who needs it. If you are an organ donor, this can happen after you die. But sometimes you can donate your organ while you are alive.

Keywords: Deceased donor, living donor, medical analysis, legal aspects of donation, organs, tissues.

Introduction

Annatatsiya

Organ donorligi - bu o'z a'zongizni - yoki uning bir qismini - yashash uchun muhtoj bo'lgan odamga berish demakdir. Organ transplantatsiyasi - bu sizdan organni olib tashlash va uni muhtoj odamga joylashtirish operatsiyasi. Agar siz organ donori bo'lsangiz, bu siz vafot etgandan keyin sodir bo'lishi mumkin. Lekin ba'zida siz tirikligingizda organ donorligingizni berishingiz mumkin.

Kalit so'zlar : vafot etgan donor, tirik donor, tibbiy tahlillar , donorlikning huquqiy jihatlari, organlar, to'qimalar.

Organ donorligi va transplantatsiyasi - bu donordan sog'lom organni olib tashlash va uni organ yetishmovchiligi bo'lgan odamga berish jarayoni. Bu bir vaqtning o'zida amalga oshiriladigan ikkita jarrohlik amaliyotini o'z ichiga oladi: biri donor uchun (organni olib tashlash uchun) va ikkinchisi oluvchi uchun (organni olish uchun).

Organ transplantatsiyasi hayot uchun xavfli kasalliklarga yoki organlarida jarohatlarga ega bo'lgan odamlarga hayot uchun ikkinchi imkoniyatni beradi. Ammo organ donorligiga ehtiyoj taklifdan ancha yuqori.

Organ donori odatda yaqinda vafot etgan va tirikligida o'z organlarini donorlik qilishga ko'ngilli bo'lgan kishidir. Lekin siz tirikligingizda ma'lum organlarni ham donorlik qilishingiz mumkin. Mana, organ donorlarining ikki turi:

- Vafot etgan donor: Siz o'lgan bo'lishingiz va sog'lom holatdagi organlarga ega bo'lishingiz kerak. Agar tirikligingizda ma'lum kasalliklar yoki infeksiyalar bo'lgan bo'lsa, donorlik qila olmasligingiz mumkin. Odatda siz o'limdan oldin organ donori bo'lish to'g'risida qaror qabul qilasiz.

• Tirik donor: Sizning sog'lig'ingiz yaxshi bo'lishi va jarrohlik amaliyotiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan tibbiy muammolaringiz bo'lmasligi kerak. Shuningdek, siz organni qabul qiluvchi shaxsga "mos" bo'lishingiz kerak, aks holda transplantatsiya amalga oshmaydi. Siz yashash uchun muhim organlarga muhtoj bo'lganingiz uchun donorlik qila oladigan narsalaringiz cheklangan.

O'limdan keyin donorlik qila oladigan organlaringiz:

- Jigar
- Buyrak
- Oshqozon osti bezi
- Yurak
- O'pka
- Ichaklar
- Bachadon

O'limdan keyin donorlik qila oladigan boshqa tana to'qimalaringiz:

- Shox parda
- Yurak klapanlari
- Suyak iligi
- Suyak
- Teri
- Payvonlar va bog'lamlar
- Kaktilya
- Qon tomirlari
- Nervlar

Tirikligingizda donorlik qila oladigan organlar va to'qimalarga quyidagilar kiradi:

- Bitta buyrak
- Jigaringizning bir qismi
- Bachadoningiz
- Suyak iligi yoki ildiz hujayralari
- O'pkangiz yoki oshqozon osti bezingizning bir qismi (kamdan-kam uchraydi)

Kasalxona xodimlari bemorning donorlik holatini bilishmaydi va donor sifatidagi layoqatliligini faqat donorlik mutaxassisleri tekshirishi mumkin. Kasalxona donorlar reestrini tekshiradigan organlarni sotib olish tashkiloti bilan bog'lanadi. Agar shaxs ro'yxatdan o'tgan bo'lsa, organlarni sotib olish tashkiloti oilaga xabar beradi. Agar bunday bo'lmasa, oiladan donorlikka ruxsat berish so'raladi. Shundan keyingina boshqalarning hayotini saqlab qolish va davolash uchun organlar, shox parda va to'qimalar tiklanadi.

Barcha organlar, ko'zlar va to'qimalarni donorlikka berishda donorga ehtiyotkorlik va hurmat bilan munosabatda bo'ladi va donor oilasi donorlik jarayonida qo'llab-quvvatlanadi. Donorning oilasi yoki

mulki uchun donorlik uchun hech qanday xarajat yo'q. Ehson qilish qayg'u chekayotgan oilaga tasalli berishi mumkin.

Tirik donorlar umumiy jismoniy va ruhiy salomatligi yaxshi va 18 yoshdan katta bo'lishi kerak. Ba'zi tibbiy holatlar shaxsning tirik donor bo'lishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Ba'zi donorlarning sog'lig'i bilan bog'liq muammolar transplantatsiya oluvchiga zarar etkazishi mumkinligi sababli, tirik donor nomzodlari o'zlarining jismoniy va ruhiy salomatligi haqidagi barcha ma'lumotlarni baham ko'rishlari muhimdir. Donorlik bilan bog'liq ma'lum xavflar haqida to'liq xabardor bo'lish va to'liq tibbiy va psixososyal baholashni amalga oshirish muhimdir. Donorlik qarori butunlay ixtiyoriy bo'lishi va bosim yoki aybdorlik hissidan xoli bo'lishi kerak, donorlar esa jarayonni istalgan vaqtda kechiktirishi yoki to'xtatishi mumkin.

Organlar donorligi uchun tibbiy tahlillar eng muhim va aniqlikka asoslangandir. Organ donorligi bo'yicha tibbiy tahlil donorlarning sog'lig'i va organlarning hayotiyligini ta'minlash uchun keng qamrovli baholashlarni o'z ichiga oladi, jumladan, qon/siydik tahlillari (qon guruhi, infeksiya tekshiruvi, organ funktsiyasi), yurak va o'pka tekshiruvlari (EKG, rentgen, ehtimol KT/ekokardiyogram), fizik tekshiruvlar (bo'y, vazn, travma tekshiruvlari) va tirik va vafot etgan donorlarning batafsil tarixi (kasalliklar, turmush tarzi), eng yaxshi moslikni topish va asoratlarning oldini olish uchun organga moslashtirilgan maxsus testlar, masalan, buyrak tasviri yoki o'pka bronxoskopiyasi. To'liq qilib aytadigan bulsak ushbu testlar Baholash paytida uchrashuvlar jadvaliga tirik donor hamshira koordinatorining taqdimoti kiritilgan. Ushbu bir soatlik dars tirik donorlikning barcha jihatlari haqida ma'lumot beradi. Ushbu dars qatnashishni istagan barcha (oilalar va do'stlar) uchun ochiq va ma'lumotli va erkin muhitda savollar berish imkoniyatidir.

Qon tahlillari. Umumiy sog'lig'ingiz haqida umumiy ma'lumot berish uchun ko'plab qon tahlillari o'tkaziladi.

Siydik tahlillari. Buyrak kasalligi yoki infeksiyaning aniq belgilari bor-yo'qligini tekshirish uchun siydik tahlili o'tkaziladi.

Elektrokardiogramma. EKG yurak ritmi normalmi yoki yo'qligini va ilgari yurak shikastlanishi bo'lganmi yoki yo'qligini baholash uchun o'tkaziladi.

Yurak tekshiruvi. Agar donor 50 yoshdan oshgan bo'lsa, yurak kasalligini istisno qilish uchun kengroq tekshiruv o'tkaziladi. Odatda bu mashqlar testi bo'lib, unda siz yurak kuzatilayotgan paytda yugurish yo'lagida yurasiz.

Ko'krak qafasi rentgenografiyasi. O'pka kasalligi yoki o'pka o'smalarini istisno qilish uchun ko'krak qafasi rentgenografiyasi o'tkaziladi.

Kolonoskopiya. 50 yoshdan oshgan donorlar yo'g'on ichak saratonini istisno qilish uchun kolonoskopiya yoki sigmoidoskopiya o'tishlari kerak. Bu sog'liqni saqlashning odatiy qismi bo'lib, barcha kattalar uchun tavsiya etiladi. Ushbu test sizning asosiy tibbiy yordam shifokoringiz tomonidan amalga oshirilishi kerak.

KT angiogrammasi. Ushbu test, shuningdek, KT tekshiruvi sifatida ham tanilgan, buyraklarga boradigan va undan chiqadigan qon tomirlarining anatomiyasini baholash va buyrak toshlarini tekshirish uchun amalga oshiriladi. Ushbu test jarrohlarga qaysi buyrakni olib tashlashni hal qilishga yordam beradi.

Ushbu test davomida tomir ichiga yuboriladigan chiziqliq qo'yiladi va tomirlarni aniq ko'rsatish uchun tomir ichiga kontrastli yod eritmasi yuboriladi. Kontrastli eritma yuborilganda sizga "butun tanada iliqlik" hisini beradi. Bu protsedura taxminan bir soat davom etadi.

Pap smear va mammogramma

Ayol bemorlarga Amerika Saraton Jamiyati tomonidan tavsiya etilganidek, pap smear va mammogramma kerak bo'ladi. Ushbu testlar sog'liqni saqlashni saqlashning odatiy qismi bo'lib, sizning asosiy tibbiy yordam shifokoringiz tomonidan tartibga solinishi kerak.

Barcha tibbiy tahlillar tugallangandan so'ng, natijalar transplantatsiya guruhi tomonidan ko'rib chiqiladi. Jarayon jamoa tomonidan tasdiqlangach, uni rejalashtirish mumkin. Siz tirik donor bo'lasizmi yoki organ qabul qiluvchi bo'lasizmi, organ transplantatsiyasi operatsiyasidan to'liq tiklanish uchun ikki oydan olti oygacha, bazan undan ham ko'proq vaqt ketishi mumkin. Siz kasalxonada bir necha kundan haftagacha yotishingiz kerak bo'lishi mumkin. Va ehtimol, ishdan bir yoki ikki oy ta'til olishingiz kerak bo'ladi. Sog'ayish davrida ma'lum darajada noqulaylik va jismoniy cheklovlarni kutishingiz mumkin. Iloji bo'lsa, uyda sizga yordam beradigan odamni topishga harakat qiling.

Foydalanilgan adbiyotlar

1. American Transplant Foundation. Facts and Myths About Organ Donation (<https://www.americantransplantfoundation.org/facts-and-myths/>). Last updated 1/12/2023. Accessed 12/11/2025.
2. Centers for Disease Control and Prevention (U.S.). About Transplant Safety (<https://www.cdc.gov/transplant-safety/about/index.html>). Updated 2/26/2024. Accessed 12/11/2025.
3. Donate Life America. Understand Donation (<https://donatelife.net/donation/>). Accessed 12/11/2025.
4. Muco E, Yarrarapu SNS, Douedi H, et al. Tissue and Organ Donation (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557431/>). 2023 Jul 24. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2025 Jan. Accessed 12/11/2025.
5. Robba C, Fossi F, Citerio G. Organ donation: from diagnosis to transplant (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31895123/>). Curr Opin Anaesthesiol. 2020;33(2):146-155. Accessed 12/11/2025.
6. OneLegacy. About Donation (<https://optn.transplant.hrsa.gov/patients/about-donation/>). About Transplantation (<https://optn.transplant.hrsa.gov/patients/about-transplantation/>). Accessed 11/19/2025.
7. United Network for Organ Sharing (U.S.). Facts about organ donation (<https://unos.org/transplant/facts/>). Accessed 12/11/2025.

